

Docenthandleiding – De Meinweg in verandering

Informatie

Tijdvak: Tijd van pruiken en revoluties (1700–1800)

Kernthema's: landbouw, landschap, gemene gronden, Franse tijd, sociale verhoudingen

Duur: 1 lesuur

Leerdoelen

Na afloop van de les kunnen leerlingen:

1. Beschrijven hoe de Meinweg vóór 1794 werd gebruikt door de veertien omliggende dorpen.
2. Uitleggen hoe de Franse opdeling van de Meinweg leidde tot veranderingen in het landschap en in het gebruik ervan.
3. Een eenvoudige situatieschets maken op basis van een historische tekst.
4. Verschillen benoemen tussen de situatie vóór 1794 en de Franse opdeling.
5. In eigen woorden uiteenzetten welke gevolgen de opdeling had voor kleine boeren.

Achtergrondinformatie voor de docent

- De Meinweg was in de achttiende eeuw grotendeels een heidegebied. De heide bleef bestaan doordat schapen er graasden en jonge boompjes wegvraten.
- Het gebied was een **gemene grond**: veertien kerspelen (dorpen) hadden gezamenlijk gebruiksrecht. Er was geen particulier eigendom.
- Hout werd gebruikt als brandstof en bouw materiaal. Heide werd gemaaid of verwerkt tot bezems.
- Boerenbedrijven in deze tijd waren **overlevingslandbouw**: kleinschalig, gemengd bedrijf, afhankelijk van vee voor mest en transport.
- De beekdalen rond het gebied waren vruchtbaarder dan de zandgronden van de Meinweg; daarom lagen boerderijen voornamelijk langs de Roer, Swalm en Bosbeek.
- Na de komst van de Fransen in 1794 werd het gebied opgedeeld in veertien gelijke delen. Gemeenten verkochten veel percelen direct, waardoor ontginningen ontstonden.
- Hierdoor veranderde de volledig open heide geleidelijk in landbouwpercelen en later ook aangeplante bossen.

Deel A – Situatieschets vóór de Franse tijd

Opdracht (leerlingen):

Lees het vensterstuk over de oude situatie en teken een eenvoudige situatieschets van:

- heidevlaktes
- groepjes bomen
- schapen/vee
- paden
- omliggende dorpen
- beekdalen
- aanduiding “gemene grond”

Doel van deze stap:

Leerlingen leren informatie uit een tekst visueel weer te geven. Dit helpt hen de situatie vóór de opdeling te begrijpen. Op het bord kan een kaart van de Meinweg worden geprojecteerd zodat leerlingen de ruwe vorm kunnen zien: [Natura2000 kaart](#).

Vooraf:

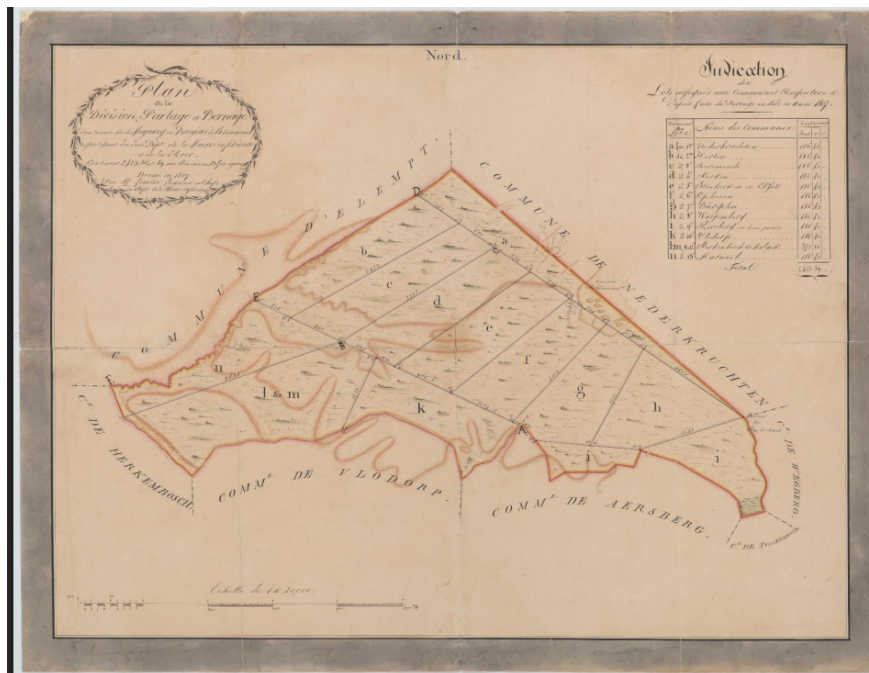
- Leg kort uit wat gemene grond betekent.
- Bespreek waar de dorpen en beekdalen lagen.
- Laat eventueel oude foto's of vergelijkbare heidegebieden zien om het landschap te verhelderen.

Valkuil: Leerlingen interpreteren 'eerlijk verdelen' vaak als automatisch positief. Benadruk dat wat eerlijk lijkt voor gemeenten niet altijd eerlijk uitpakt voor arme boeren. Benadruk ook dat de opdracht geen topografisch perfecte tekening hoeft te zijn. Het gaat om het herkennen van elementen.

Modelantwoord (verwachte elementen):

- Heide dominant aanwezig
- Enkele bomen of struwelen
- Vee op de heide voor begrazing
- Paden zonder duidelijke grenzen
- Dorpen als stippen of kleine clusters rondom het gebied
- Beekdalen aangegeven aan de randen
- Notitie dat het gebied gezamenlijk gebruikt wordt (gemene gronden)

Deel B – Kaart van de Franse opdeling

Kaart van het in 1807 voorgestelde verdelingsplan van de Meinweg. RAL, Provinciaal archief, inv.nr. 3473, verbaal GS. 8 april 1825. Foto: Rijksarchief in Limburg HL Mordang.

Tijdens het kaartonderzoek:

- Laat de kaart uit de 19^e eeuw ook duidelijk zien via digibord.
- Leg uit dat de rechte perceelslijnen typisch zijn voor 18e- en 19e-eeuwse verdelingen.
- Vraag leerlingen eerst: "Wat valt je op?" voordat je inhoudelijk bespreekt.

Antwoorden:

Vraag 1. Wat valt je het meest op aan de kaart van de Franse opdeling?

Het gebied is in vakken verdeeld, met rechte lijnen en duidelijke grenzen.

Vraag 2. Hoe kun je aan de kaart zien dat het gebied niet meer van iedereen samen was?

Elk vak heeft nu een eigen grens en eigenaar; het is niet langer één groot gemeenschappelijk gebied.

Vraag 3. Waarom denk je dat de Fransen het gebied in gelijke stukken wilden verdelen?

Ze wilden een duidelijk en eerlijk systeem maken, waarin elke gemeente evenveel kreeg.

Vraag 4. Wat betekent deze verdeling voor de boeren die vroeger samen schapen lieten grazen?

De schapen konden niet meer overal grazen en de boeren verloren hun gebruiksrechten. De boeren hadden daardoor minder ruimte voor vee en mestproductie.

Vraag 5. Noem twee verschillen tussen jouw tekening en de Franse kaart.

- De tekening had geen perceelsgrenzen; de Franse kaart wel.
- De situatietekening liet gezamenlijk gebruik zien, de Franse kaart laat eigendomsverdeling zien.
- In tekening dorpen rondom het gebied; de Franse kaart richt zich vooral op de indeling zelf.

Deel C: Korte vergelijking

Werd het gebied makkelijker of moeilijker te gebruiken voor kleine boeren? Leg uit.

- Moeilijker, omdat kleine boeren vroeger vrij hun schapen over het hele gebied konden laten grazen. Na de opdeling mocht dat alleen nog op het perceel van hun eigen gemeente of de nieuwe eigenaar.
- Moeilijker, omdat boeren minder mest konden produceren. Ze hadden minder vee doordat er minder graasruimte was. Daardoor konden ze ook minder goed akkers bemesten.
- Moeilijker, omdat de gemeenten veel percelen verkochten. Nieuwe eigenaren konden het gebruik verbieden of geld vragen, waardoor arme boeren niet meer zomaar de heide konden gebruiken.
- Minder makkelijk, want wie geen grond kocht of pachtte, had geen toegang meer tot brandhout of heide voor bezems of strooisel.
- Alleen voor de rijkere boeren of gemeenten werd het makkelijker: zij konden grond kopen of verkopen en zo juist meer bezit krijgen. Maar voor kleine boeren werd het gebruik lastiger.

Eindvraag

Vraag:

Is de Meinweg volgens jou vooral een natuurgebied of vooral een cultuurlandschap (door mensen gemaakt)? Licht je antwoord toe.

Mogelijke antwoorden:

- Een cultuurlandschap, omdat de heide is ontstaan door eeuwenlange begrazing door schapen en dus door mensen werd beïnvloed.
- Een cultuurlandschap, omdat de Fransen het gebied hebben opgedeeld en later veel percelen zijn ontgonnen voor landbouw.
- Een cultuurlandschap, omdat de bossen die er nu staan grotendeels zijn aangeplant en niet vanzelf zijn ontstaan.
- Een natuurgebied, omdat het nu wordt beheerd als natuur en veel mensen het ook als natuur beleven, zelfs al is het ooit door mensen gevormd.
- Een mengvorm: het lijkt natuur, maar het grootste deel van het landschap is door menselijke keuzes ontstaan — van begrazing tot ontginning en bosaanplant.
- Een cultuurlandschap, omdat zelfs het huidige "natuurlijke" heidebeheer (maaien, begrazing) door mensen gestuurd wordt.

Valkuilen en tips

Valkuil: Leerlingen denken dat het vroegere heidelandschap “natuurlijk” was.

Tip: Leg uit dat juist eeuwenlang menselijk gebruik (begrazing, hout halen) de heide in stand hield.

Differentiatietips:

- Laat sterkere leerlingen het gebied vóór en na de opdeling vergelijken in een korte tekst.
- Laat zwakkere leerlingen eerst steekwoorden markeren in de leestekst voordat ze gaan tekenen.
- Teken (stap A) kan ook vervangen worden door één grote bordtekening, maquettes maken of gebruik maken van Roblox of Minecraft.